

Bachelor Commerciële Economie De Haagse Hogeschool

*Verlag van de uitgebreide opleidingsbeoordeling
18 en 19 december 2019*

Colofon

Instelling en opleiding

De Haagse Hogeschool

Johanna Westerdijkplein 75, Den Haag

Resultaat instellingstoets kwaliteitszorg: niet van toepassing

Opleiding: Commerciële Economie

Locatie: Den Haag

Variant: Voltijd en deeltijd

Croho-nummer: 34402

Visitatiecommissie

Dr. R. (Ronald) Stevens, voorzitter

Drs. P.N. (Paul) Ganzeboom, deskundige

Drs. J. (Jos) Verschueren, deskundige

V. (Vera) Broek, student-lid

Drs. A.N. (Astrid) Koster, secretaris

De commissie is vooraf voorgelegd aan de NVAO.

De visitatie is uitgevoerd onder verantwoordelijkheid van

AeQui VBI

Vlindersingel 220

3544 VM Utrecht

www.AeQui.nl

v2

Dit document laat zich het beste dubbelzijdig afdrukken.

Inhoudsopgave

Colofon	2
Inhoudsopgave	3
Inleiding	7
Beoogde leerresultaten	8
Programma.....	11
Personeel.....	16
Voorzieningen en begeleiding	18
Kwaliteitszorg	20
Toetsing	22
Gerealiseerde leerresultaten.....	25
Bijlagen	29
Bijlage 1 Visitatiecommissie	30
Bijlage 2 Programma visitatie	31
Bijlage 3 Bestudeerde documenten	32

Samenvatting

Op 18 en 19 december 2019 is de bacheloropleiding Commerciële Economie van De Haagse Hogeschool geëvalueerd door een commissie van AeQui. Het totaaloordeel van de commissie is **positief**. De voltijdse- en deeltijdse vierjarige hbo-bacheloropleiding Commerciële Economie wordt aangeboden door De Haagse Hogeschool. Deze opleiding leidt marketeers op en bereidt studenten voor op een loopbaan in de commerciële beroepspraktijk.

Beoogde leerresultaten

De nieuwe beoogde leerresultaten van bacheloropleiding Commerciële Economie van De Haagse Hogeschool zijn ontleend aan het landelijk beroepsprofiel. De relatie van de eindtermen van het Landelijk Opleidingsoverleg Commerciële Economie (LOO CE) tot het eigen nieuwe opleidingsprofiel mag meer geëxpliciteerd worden. De profilering van de opleiding wordt scherper door een heldere focus binnen en buiten De Haagse Hogeschool en draagt bij aan een betere profilering in een regio met veel concurrentie. Het niveau van de praktijk- en beroepsgerichte leerresultaten voldoet. De beroepsgerichte opleiding sluit tevens meer dan voldoende aan bij de ontwikkelingen en de behoefte in het werkveld. Deze overwegingen in ogenschouw nemend, beoordeelt de commissie dat de opleiding **voldoet** aan deze standaard. Dit geldt voor zowel de voltijdse als de deeltijdse opleiding.

Programma

De bacheloropleiding Commerciële Economie is duidelijk beroeps- en vakgericht en richt zich op studenten die willen functioneren als marketeer. Het niveau van de beroepsgerichte projecten en vakken voldoet aan de eisen van de Dublin Descriptoren en zijn in samenspraak met het werkveld ontwikkeld. De landelijke eindcompetenties zijn op adequate wijze uitgewerkt in de opbouw van het voltijdse en deeltijdse programma. Het voltijdse en deeltijdse programma kan nog wel beter op elkaar aansluiten. Het curriculum is ingericht door middel van de drie didactische pijlers: nabijheid, activiteit en praktijkgerichtheid (NAP). Praktijkgericht onderzoek is volgens de commissie adequaat in het programma verweven. De opleiding mag de invulling en het overzicht van de samenhang op de inhoud nog verder expliciteren voor studenten. Het niveau van de intakeprocedure is adequaat. Door het intakegesprek heeft de opleiding al bij de start goed zicht op de ontwikkeling van studenten. Deze overwegingen in

ogenschouw nemend, beoordeelt de commissie dat de opleiding voldoet aan deze standaard. Dit geldt voor zowel de voltijdse als de deeltijdse opleiding.

Personeel

Het toereikend en gekwalificeerd docententeam bestaat uit 47 personen, waarvan bijna 70% ervaring heeft in de praktijk. Bovendien is er voldoende expertise beschikbaar op het gebied van begeleiding, toetsdeskundigheid en didactische en onderzoeksvaardigheden. In de opleiding zijn er diverse uitingen van professionalisering zichtbaar. Dit draagt bij aan de kwaliteitscultuur in het docententeam. De warme samenwerking met het werkveld en het lectoraat werkt stimulerend voor docenten en studenten. Deze overwegingen in ogenschouw nemend, beoordeelt de commissie dat de opleiding voldoet aan deze standaard. Dit geldt voor zowel de voltijdse als de deeltijdse opleiding.

Voorzieningen en begeleiding

De huisvesting en de materiële voorzieningen zijn toereikend, evenals de digitale voorzieningen. De (digitale) informatievoorziening aan huidige en toekomstige studenten is adequaat. De opleiding heeft de begeleiding in alle fasen van de opleiding juist vormgegeven. Deze past tevens bij de nieuwe NAP-opzet en de didactische visie van de opleiding. De eerste resultaten van de nieuwe NAP-opzet in het eerste en tweede jaar zijn positief. De uitvoering van de begeleiding kenmerkt zich door veel persoonlijke aandacht en coaching. Ook heeft de opleiding voldoende voorzieningen voor studenten met een functiebeperking. Deze overwegingen in ogenschouw nemend, beoordeelt de commissie dat de opleiding voldoet aan deze standaard. Dit geldt voor zowel de voltijdse als de deeltijdse opleiding.

Kwaliteitszorg

De opleiding Commerciële Economie beschikt over een systematiek voor kwaliteitszorg die voldoet: er

is een breed palet aan kwaliteitsinstrumenten voor handen, waarmee de opleiding input verzamelt van diverse belanghebbenden zoals studenten, alumni en het beroepenveld. De uitkomsten van de verschillende evaluaties leiden tot adequate verbeteractiviteiten. De Plan-Do-Check-Act cyclus krijgt hiermee op de juiste wijze vorm. De cultuur binnen het team is gericht op kwaliteitsverbetering en docenten en studenten voelen zich verbonden met de opleiding. Deze overwegingen in ogenschouw nemend, beoordeelt de commissie dat de opleiding voldoet aan deze standaard. Dit geldt voor zowel de voltijdse als de deeltijdse opleiding.

Toetsing

De opleiding Commerciële Economie beschikt over een adequaat toetssysteem, dat aansluit bij de toetsvisie van De Haagse Hogeschool. Het toetsprogramma is samenhangend en overzichtelijk. De inhoud van de toetsing sluit aan bij de beoogde leerresultaten. Het toetsprogramma levert een ruime hoeveelheid aan informatie op over het functioneren van de student. De kwaliteit van de toetsing is op verschillende manieren geborgd. De opleiding heeft toetsmatrijzen ontwikkeld met adequate beoordelingscriteria. De examencommissie is voldoende in staat om de kwaliteit van de toetsing te borgen. De kwaliteit van de beoordeling kan wel beter gemonitord worden. De werkzaamheden van de examencommissie mogen ook strakker beheerd en gehandhaafd worden door het opstellen van een concreet plan voor toezicht op de toetsing en beoordeling. Hierin dient de opleiding streefnormen en slaag-zakcriteria verder expliciteren. Deze overwegingen in ogenschouw nemend, beoordeelt de commissie dat de opleiding voldoet aan deze standaard. Dit geldt voor zowel de voltijdse als de deeltijdse opleiding.

Alle standaarden van het NVAO-kader zijn positief beoordeeld. Op die grond geeft de visitatiecommissie een **positief advies** inzake accreditatie van de bacheloropleiding Commerciële Economie.

Namens de voltallige visitatiecommissie, Utrecht, maart 2020

Dr. R. Stevens
Voorzitter

Drs. A.N. Koster
Secretaris

Gerealiseerde leerresultaten

Het afstuderen bestaat voor de voltijdse opleiding uit een schriftelijk advies over een strategisch, marketinggerelateerd vraagstuk voor een externe opdrachtgever. De deeltijdse studenten studeren af binnen de eigen werkplek. De commissie heeft 15 eindwerken bestudeerd van de voltijdse en de deeltijdse opleiding. De opzet van de afstudeeropdracht is passend voor de opleiding en de eindwerken getuigen van het bachelorniveau. Wel bestaan er grote verschillen in niveau tussen de eindwerken van de voltijdse en de deeltijdse opleiding. De 'body of knowledge' van de opleidingen en de vertaling daarvan in de praktijk komen zichtbaar terug in de eindwerken. De scripties zijn navolgbaar beoordeeld en de beoordelingen correleren met de kwaliteit van het werk. De werkwijze rondom de beoordeling van de eindwerken moet worden aangescherpt. De verantwoording van de beoordeling krijgt voldoende aandacht. Afgestudeerden voldoen aan de wensen van het beroepenveld. Deze overwegingen in ogenschouw nemend, beoordeelt de commissie dat de opleiding voldoet aan deze standaard. Dit geldt voor zowel de voltijdse als de deeltijdse opleiding.

Aanbevelingen

De opleiding Commerciële Economie wordt door de commissie als positief beoordeeld. Met het oog op de toekomst geeft de commissie volgende suggesties ter overweging:

- Zorg voor een duidelijke focus in het opleidingsprofiel en het curriculum, zodat de ambitie, visie en profilering scherper worden;
- Werk de BoKS verder uit en laat deze duidelijk aansluiten bij het aan te scherpen opleidingsprofiel;
- Zet als opleiding nog meer in op interactie met de student en werkveld;
- Breng de traditionele deeltijdopleiding meer in balans met de verbeterde voltijdopleiding.

Overzicht beoordeling

De beoordelingen per standaard zijn weergegeven in onderstaande tabel.

Standaard	Beoordeling voltijd	Beoordeling deeltijd
1. Beoogde leerresultaten	Voldoet	Voldoet
2. Oriëntatie van het programma	Voldoet	Voldoet
3. Inhoud van het programma	Voldoet	Voldoet
4. Leeromgeving van het programma	Voldoet	Voldoet
5. Instroom	Voldoet	Voldoet
6. Personeel	Voldoet	Voldoet
7. Materiële voorzieningen	Voldoet	Voldoet
8. Begeleiding	Voldoet	Voldoet
9. Kwaliteitszorg, kwaliteitscultuur en ontwikkeling	Voldoet	Voldoet
10 Toetsing	Voldoet	Voldoet
11 Gerealiseerde leerresultaten	Voldoet	Voldoet
Eindbeoordeling	Positief	Positief

Inleiding

De hbo-bacheloropleiding Commerciële Economie wordt aangeboden door De Haagse Hogeschool. Deze opleiding leidt marketeers op en bereidt studenten voor op een loopbaan in de commerciële beroepspraktijk.

De instelling

De Haagse Hogeschool is een grote hogeschool in Den Haag. Aan deze hogeschool studeren bijna 26.000 studenten uit meer dan 140 verschillende landen. De missie van de hogeschool is als volgt geformuleerd: *Let's change. You. Us. The world.* Hiermee wordt wereldburgerschap geïllustreerd. Dit past volgens De Haagse Hogeschool bij de stad Den Haag, de internationale stad van Vrede en Recht, en het politieke en culturele hart van Nederland. De Haagse Hogeschool concentreert zich op zeven onderzoeksthema's: Cyber Security, Global and Inclusive Learning, Digital Operations and Finance, Mission Zero, Health Innovation, Global Governance en Governance of Urban Transitions.

De opleiding

De bacheloropleiding Commerciële Economie van De Haagse Hogeschool leidt studenten op tot marketeers. De opleiding kent twee varianten: voltijd en deeltijd. De voltijdse variant richt zich op havisten (ongeveer 70 procent) en mbo'ers (ongeveer 30 procent). De deeltijdopleiding trekt vooral werkenden, mbo'ers en studenten die graag een nieuwe kans willen (70 procent). De overige deeltijdstudenten zijn havisten.

De voertaal van de opleiding is Nederlands, met uitzondering van enkele vakken die (ook) in het Engels worden aangeboden. De opleiding heeft aangegeven dat dit aansluit bij de werkzaamheden die toekomstige marketeers verrichten. De commissie vindt dit een adequate uitleg.

Op dit moment is de opleiding in transitie van het oude Landelijk Opleidingsprofiel uit 2012 naar

het nieuwe profiel (2018). Jaar 1 en 2 zijn ingericht met het nieuwe LOP als richtingbepalend document. Het derde en het vierde jaar volgen nog het oude curriculum en worden momenteel in lijn gebracht met het Landelijke Opleidingsprofiel.

De visitatie

Hogeschool heeft aan AeQui VBI opdracht gegeven de onderhavige visitatie uit te voeren. Hiertoe heeft AeQui in samenwerking met de opleiding een onafhankelijke en ter zake deskundige commissie samengesteld. Met vertegenwoordigers van de opleiding heeft een voorbereidend gesprek plaatsgevonden.

De visitatie heeft op 18 en 19 december 2019 plaatsgevonden volgens het programma dat in bijlage 2 is weergegeven. De commissie heeft zich daarbij expliciet georiënteerd aan het cluster waarin deze opleiding geplaatst is. Dit is met het voltallig panel gedaan, tijdens het voorbereidend overleg, en afsluitend bij de oordeelsvorming. De hiertoe benodigde kennis was aanwezig in de commissie.

De commissie heeft de beoordeling in onafhankelijkheid uitgevoerd en aan het einde van de visitatie is de opleiding in kennis gesteld van de bevindingen en conclusies van de commissie.

Deze rapportage is op 12 februari 2020 in concept toegestuurd aan de opleiding; de reacties van de opleiding zijn verwerkt tot deze definitieve rapportage.

Op initiatief van de opleiding gaat een ontwikkelgesprek plaatsvinden in de loop van 2020. De resultaten van dit ontwikkelgesprek hebben geen invloed op de in dit rapport weergegeven beoordeling.

Beoogde leerresultaten

De nieuwe beoogde leerresultaten van bacheloropleiding Commerciële Economie van De Haagse Hogeschool zijn ontleend aan het landelijk beroepsprofiel. De relatie van de eindtermen van het Landelijk Opleidingsoverleg Commerciële Economie (LOO CE) tot het eigen nieuwe opleidingsprofiel mag meer geëxpliciteerd worden. De profilering van de opleiding wordt scherper door een heldere focus binnen en buiten De Haagse Hogeschool en draagt bij aan een betere profilering in een regio met veel concurrentie. Het niveau van de praktijk- en beroepsgerichte leerresultaten voldoet. De beroepsgerichte opleiding sluit tevens meer dan voldoende aan bij de ontwikkelingen en de behoefte in het werkveld. Deze overwegingen in ogenschouw nemend, beoordeelt de commissie dat de opleiding **voldoet** aan deze standaard. Dit geldt voor zowel de voltijdse als de deeltijdse opleiding.

Standaard 1: De beoogde leerresultaten passen bij het niveau en de oriëntatie van de opleiding en zijn afgestemd op de verwachtingen van het beroepenveld, het vakgebied en op internationale eisen.

Bevindingen

De bacheloropleiding Commerciële Economie van De Haagse Hogeschool leidt studenten op tot marketeers. De opleiding Commerciële Economie bereidt studenten voor op een loopbaan in de commerciële beroepspraktijk. Het werkterrein van een marketeer omvat een breed scala aan activiteiten in de sfeer van marketing, marktonderzoek, marketingcommunicatie, marktbeveiliging, relatiebeheer, productontwikkeling en verkoop. Om succesvol te functioneren als marketing- en salesprofessionals in een snel veranderende (inter)nationale gemeenschap, dienen studenten goed voorbereid te worden op de dynamiek van het interdisciplinaire werkveld. Dit betekent voor de opleiding kansen signaleren, duiden en realiseren, samenwerken en over verschillende disciplines heen kijken. Ook moet een student kunnen omgaan met de steeds verdergaande digitalisering en het analyseren van data. De marketeer van morgen werkt hiervoor samen in de digitale context, is communicatief sterk, dient nieuwsgierig te zijn en wil zich blijvend ontwikkelen.

Vanaf studiejaar 2018-2019 heeft het Landelijk Opleidingsoverleg Commerciële Economie (LOO CE) een vernieuwd opleidingsprofiel samengesteld, waarin de meest recente ontwikkelingen in

het werkveld zijn vertaald. In dit landelijke profiel zijn de leeruitkomsten geformuleerd aan de hand van de Dublin Descriptoren.

Het nieuwe opleidingsprofiel kenmerkt zich door de woorden Dromen, Denken, Durven, Doen. In het nieuwe opleidingsprofiel ligt ten opzichte van het oude profiel meer de nadruk op toekomstbestendige vaardigheden en houding, aldus de opleiding. De kern van het profiel van de opleiding is volgens de opleiding de markt. De profilering van de opleiding is gericht op een drietal pijlers: ontwikkeling van de 21st Century Skills, markt- en klantgericht denken en handelen in een digitale context en een persoonlijke student journey. De profilering is het resultaat van de interactie tussen het management, de docenten, studenten en de beroepspraktijk. Om studenten voor te bereiden op deze professionele en persoonlijke competenties, heeft de opleiding Commerciële Economie ervoor gekozen om zowel een interdisciplinaire focus als alle facetten van Digital marketing als uitgangspunt te nemen. Verder leunt de opleiding op drie didactische pijlers zijn: nabijheid, activiteit en praktijkgerichtheid (NAP).

De beoogde eindtermen zijn in het nieuwe opleidingsprofiel door middel van de volgende vijf leeropbrengsten geformuleerd:

- 1) Koers bepalen
- 2) Waarde creëren
- 3) Business development
- 4) Realiseren

5) Skills van de commercieel professional (gebaseerd op de 21st Century Skills)

Het oude profiel (dat in studiejaar 2019/2020 nog wordt uitgevoerd in jaar 3 en 4) kende elf competenties, namelijk: 1) Ondernemerschap, 2) Marktonderzoek, 3) Bedrijfs- en omgevingsanalyse, 4) Strategie en beleid, 5) Planning en uitvoering, 6) Sales, 7) Communiceren, 8) Marketingcommunicatie, 9) Leiderschap & management, 10) Interpersoonlijk en 11) Intrapersoonlijk.

De theorie die een toekomstige marketeer nodig heeft wordt door de opleiding in de Body of Knowledge (BoKS) beschreven. Om recht te doen aan het snel veranderende marketingvakgebied maakt de opleiding gebruik van een dynamische BoKS. Dit betekent dat deze tussentijds flexibel kan worden aangevuld.

De Haagse Hogeschool ziet praktijkgericht onderzoek als een belangrijke motor voor onderwijsinnovatie. Inhoudelijk is het onderzoekplatform The Next Economy het meest relevant voor Commerciële Economie.

De opleiding beschikt over een werkveldcommissie (WVC), die adviseert over het beroepsperspectief en de inhoud van het onderwijs. Deze commissie bestaat uit vertegenwoordigers uit de regio, Ngo's en inhoudelijk specialisten. In de werkveldcommissie zijn Digital marketing, marktonderzoek, MarCom, IT, security, customerservice en andere disciplines vertegenwoordigd. Ook alumni en het docententeam zijn een belangrijke informatiebron voor kennis uit het werkveld. Deze commissie adviseert ook over het beroepsperspectief

Overwegingen

De commissie is van oordeel dat de beoogde leerresultaten van de opleiding in de vorm van leeropbrengsten aan de eisen voldoen. Deze passen bij de missie van De Haagse Hogeschool en zijn zichtbaar afgeleid van het landelijke profiel. De relatie van de eindtermen van het Landelijk Opleidingsoverleg Commerciële Economie tot

het eigen nieuwe opleidingsprofiel mag verder geëxpliciteerd worden. De profilering van de opleiding wordt scherper door een heldere focus binnen en buiten De Haagse Hogeschool en draagt bij aan een betere profilering in een regio met veel concurrentie. De commissie stelt vast dat de opleiding voldoet aan internationaal aanvaarde niveaubeschrijvingen en standaarden (Dublin Descriptoren voor de bachelor).

De doelstellingen en de leeruitkomsten zijn volgens de commissie adequaat uitgewerkt: alle competenties zijn vertaald in competenties die passen bij de eindniveaus van de propedeuse-, de hoofd- en de afstudeerfase. Ook zijn deze leerdoelen voldoende beroeps- en praktijkgericht. De pijler waarin de relatie met het beroepenveld wordt gelegd is naar het oordeel van de commissie duidelijk aanwezig.

De commissie vraagt aandacht voor de profilering: deze is voornamelijk gericht op de marketeer, terwijl ook het domein sales naar het oordeel van de commissie aandacht behoeft in de profilering. Ook de profilering van de deeltijdse opleiding en de samenhang met de voltijdse opleiding behoeft in dit licht aandacht. De commissie beveelt dan ook aan om de profilering van zowel de voltijdse als de deeltijdse opleiding aan te scherpen. Om de profilering in de verdere ontwikkeling van het nieuwe programma te kunnen aanscherpen is het naar het oordeel van de commissie noodzakelijk dat de opleiding het type studentprofiel nog scherper afzet tegen de markt waarin afgestudeerden zullen functioneren. Hierdoor kan de concrete ambitie van de opleiding scherper worden geformuleerd zodat de gewenste student journey doelgerichter gemaakt en begeleid kan worden. De commissie ziet ernaar uit om dit nader met de opleiding te bespreken in het ontwikkelgesprek. Bij de voltijdse opleiding heeft de commissie de eerste signalen ontvangen die erop wijzen dat de vernieuwing ook voor de profilering de eerste vruchten afwerpt. De commissie merkt daarbij ook op dat zij de beweging die de opleiding heeft ingezet door de NAP uit te werken ook

terugziet bij studenten. De commissie is hier tevreden over.

De commissie heeft geconstateerd dat de opleiding over een dynamische BoKS beschikt. De BoKS is met name geformuleerd op vakinhoud, kennis en onderliggende theorieën. Het profiel van het LOO CE is er in voldoende mate in terug te vinden. De commissie is wel van mening dat de BoKS verder uitgewerkt kan worden door scherper het eigen profiel van de opleiding erin terug te laten komen.

Onderzoek is op de juiste wijze opgenomen in het opleidingsprofiel. Onderzoek komt onder meer tot uiting in domeincompetentie 2 uit het oude opleidingsprofiel: marktonderzoek. De opleiding heeft tevens duidelijk aandacht voor het internationale aspect van de opleiding: deze komt zichtbaar naar voren in de (uitwerking van) de beoogde leerresultaten.

De commissie is van oordeel dat de opleiding aansluit bij de ontwikkelingen en de behoefte in

het werkveld: door de afstemming met het werkveld voldoet de opleiding qua inhoud, niveau en oriëntatie aan datgene wat in het werkveld, zowel nationaal als internationaal, gevraagd wordt van een afgestudeerde. De leden van de werkveldcommissie kenmerken zich volgens de commissie door voldoende betrokkenheid. De dialoog met het werkveld over de actuele en toekomstige ontwikkelingen mag meer geagendeerd worden, waarbij ook meer aandacht gevestigd kan worden op de innovatieve beroeps- en marktsegmenten. Om de zichtbaarheid van de opleiding in de samenleving te vergroten kan de opleiding tevens meer contacten leggen met scholen voor voortgezet onderwijs.

Deze overwegingen in ogenschouw nemend, oordeelt de commissie dat de opleiding **voldoet** aan deze standaard. Dit geldt voor zowel de voltijdse als de deeltijdse opleiding.

Programma

De bacheloropleiding Commerciële Economie is duidelijk beroeps- en vakgericht en richt zich op studenten die willen functioneren als marketeer. Het niveau van de beroepsgerichte projecten en vakken voldoet aan de eisen van de Dublin Descriptoren en zijn in samenspraak met het werkveld ontwikkeld. De landelijke eindcompetenties zijn op adequate wijze uitgewerkt in de opbouw van het voltijdse en deeltijdse programma. Het voltijdse en deeltijdse programma kan nog wel beter op elkaar aansluiten. Het curriculum is ingericht door middel van de drie didactische pijlers: nabijheid, activiteit en praktijkgerichtheid (NAP). Praktijkgericht onderzoek is volgens de commissie adequaat in het programma verweven. De opleiding mag de invulling en het overzicht van de samenhang op de inhoud sterker expliciteren voor studenten. Het niveau van de intakeprocedure is adequaat. Door het intakegesprek heeft de opleiding al bij de start zicht op de ontwikkeling van studenten. Deze overwegingen in ogenschouw nemend, beoordeelt de commissie dat de opleiding **voldoet** aan deze standaard. Dit geldt voor zowel de voltijdse als de deeltijdse opleiding.

Oriëntatie

Standaard 2: Het programma maakt het mogelijk om passende (professionele of academische) onderzoeks- en beroepsvaardigheden te realiseren.

Bevindingen

In de opleiding Commerciële Economie komen studenten vanaf het eerste jaar in aanraking met de praktijk van het beroep van marketeer. De opleiding betreft de beroepspraktijk dan ook op verschillende manieren in het curriculum.

Het programma van de voltijdse opleiding bevat 18 weken stage in jaar 2 en 17 weken stage in jaar 4, en wordt afgesloten met een afstudeeropdracht (bij voorkeur bij stagebedrijf) van 13 weken. Ook is het beroepenveld actief betrokken bij de organisatie van het Sales, Marketing en Media Event (SMME), dat de opleiding jaarlijks organiseert.

Internationalisering

Een deel van het curriculum wordt in het Engels uitgevoerd. Naast de internationale kennis die studenten opdoen vanuit het reguliere curriculum kunnen zij ook internationale ervaring opdoen. Gedurende hun studie halen studenten dan ook minimaal 32 internationaliseringspunten, bijvoorbeeld door een exchangeprogramma of stage te volgen in het buitenland, of met een

internationaal georiënteerde minor als Español Comercial. Meteen al in het eerste studiejaar leren studenten tevens omgaan met culturele diversiteit in de module Intercultural Competences, en reflecteren ze op hun eigen handelen in een internationale context. Ook kunnen studenten internationale ervaring opdoen zonder daadwerkelijk naar het buitenland te gaan. Tijdens de internationale weken en exchange-semester hebben de deelnemende studenten dan les met andere studenten van over de hele wereld.

Onderzoek

De Haagse Hogeschool ziet praktijkgericht onderzoek als een belangrijke motor voor onderwijsinnovatie. Meerdere docenten van de opleiding maken deel uit van de kenniskring van een lectoraat, zodat zij hun onderzoeksexpertise kunnen inbrengen in de lessen. Studenten voeren een kwantitatief marktonderzoek uit tijdens hun stage in het tweede jaar. Dit kan een klanttevredenheidsonderzoek, imago-onderzoek of een behoefte-onderzoek zijn. Tegelijkertijd volgen zij een dag per week lessen in marktonderzoek op school. De theoretische kennis die zij hierbij opdoen, kunnen ze direct toepassen in de praktijk.

Naast kwantitatief marktonderzoek wordt in de lessen ook veel aandacht besteed aan kwalitatief onderzoek. In het vierde studiejaar passen

studenten hun onderzoekskennis en -vaardigheden toe als onderdeel van het afstudeerproject. Ze voeren zelf onderzoek en een literatuurstudie uit, bijvoorbeeld om een strategisch marketingadvies, een marketing-exportadvies of een advies op het terrein van sales uit te brengen.

Overwegingen

De commissie is van mening dat de beroepsgerichte oriëntatie van de opleiding zichtbaar is in het programma. De lessen en projecten bieden studenten de nodige kennis, vaardigheden en beroepshouding aan en bereiden hen adequaat voor op het toekomstig beroep van marketeer. In het studiejaar 2019/2020 voert de hogeschool pilots uit om te zoeken naar betere aansluiting met het werkveld en potentiële studenten. De commissie ondersteunt deze ontwikkeling.

Praktijkgericht onderzoek is volgens de commissie in het programma verweven: studenten doen voldoende kennis en vaardigheden van onderzoek op. De commissie is in dit licht ook van oordeel dat de opleiding beschikt over een adequate onderzoeksomgeving, zowel binnen de eigen instelling als in haar netwerk. Op deze wijze is de instelling in staat om praktijkgericht onderzoek ook daadwerkelijk in de opleiding vorm te geven.

De opleiding zet de contacten met het werkveld in om de relatie tussen hen en het onderwijs te onderhouden en te versterken. Dit doet de opleiding door de werkveldcommissie ook inhoudelijke betrokkenheid over de invulling van het programma te geven. De commissie is hier tevreden over.

Deze overwegingen in ogenschouw nemend, beoordeelt de commissie dat de opleiding **voldoet** aan deze standaard.

Inhoud

Standaard 3: De inhoud van het programma biedt studenten de mogelijkheid om de beoogde leerresultaten te bereiken.

Bevindingen

De opleiding Commerciële Economie heeft de leeropbrengsten uit het Landelijk Opleidingsprofiel van het nieuwe curriculum vertaald naar het curriculum door gebruik te maken van een dekkingsmatrix. Deze dekkingsmatrix is opgenomen in het zelfevaluatie-rapport. Het team bepaalt vervolgens voor elke module de specifieke leeropbrengsten en werkt deze uit, onder toezicht van de leerplancommissie. De leerplancommissie houdt de dekkingsmatrix jaarlijks tegen het licht en updatet deze indien nodig.

De opleiding streeft ernaar voor studenten herkenbaar en concreet onderwijs te bieden. In het eerste jaar staan dan ook de projecten Innovate & Market en Your Own Business op het programma. Bij beide projecten vindt algemene kennisvorming en de ontwikkeling van skills plaats: bij Innovate & Market rond een innovatie voor een bestaand product en bij Your Own Business op het gebied van online marketing. Het tweede studiejaar staat in het teken van voorbereiding, uitvoering en integratie van een meeloopstage. Studenten ontwikkelen onderzoeks-, sales-, marketing- en ICT-vaardigheden en passen deze toe in de stage. In het derde leerjaar staan de thema's export en dienstenmarketing centraal binnen de blokken. Het vierde leerjaar kent twee thema's: stage in de eerste twee blokken en afstuderen in de laatste twee periodes. Studenten leren hier bedrijfssituaties analyseren, vormgeven en evalueren op basis van Harvard Cases. Verder worden ze in de module Onderzoek, Advies & Afstuderen voorbereid op het afstudeeronderzoek.

Overwegingen

De landelijke eindcompetenties zijn volgens de commissie op adequate wijze uitgewerkt in de opbouw van het programma. Er is actief contact met het werkveld geweest om de modules inhoudelijk in te vullen. Hierdoor worden studenten

voldoende in staat gesteld theoretische als praktische expertise te verwerven op het terrein van de Commerciële Economie.

De commissie stelt ook vast dat de beoogde inhoud en het niveau van de programmaonderdelen adequaat zijn en waarborgen dat afgestudeerden voldoen aan de beoogde eindkwalificaties. Deze sluit ook aan bij de nieuwe didactische NAP-aanpak. De opleiding creëert een adequate leeromgeving. Dit wordt veroorzaakt door een goede opbouw van de instructie, opdracht en consult met interactie. Om de leeromgeving nog verder te verbeteren adviseert de commissie de opleiding nog meer in te zetten op interactie met in plaats van instructie aan de student.

Het studiemateriaal dat tijdens het locatiebezoek ter inzage lag, kenmerkt zich door een adequaat niveau. De invulling van de opdrachten en de stages is adequaat. De onderwijsvormen sluiten bij de doelstellingen aan. Wel gaf de opleiding tijdens de visitatie aan dat ze op zoek zijn naar andere werkvormen om vaardigheden aan de leren. De commissie adviseert de opleiding om de meer traditionele werkvormen te actualiseren en deze beter aan te laten sluiten op de leerdoelen.

Deze overwegingen in ogenschouw nemend, beoordeelt de commissie dat de opleiding **voldoet** aan deze standaard.

Leeromgeving

Standaard 4: De vormgeving van het programma zet aan tot studeren en biedt studenten de mogelijkheid om de beoogde leerresultaten te bereiken.

Bevindingen

De opleiding Commerciële Economie bestaat uit drie leerlijnen: de theoretische leerlijn, de praktijkgerichte leerlijn en de leerlijn van persoonlijke ontwikkeling. Verder leunt de opleiding op drie didactische pijlers: nabijheid, activiteit en praktijkgerichtheid (NAP).

Het eerste en het tweede studiejaar worden volgens het nieuwe curriculum uitgevoerd. Voor het derde en vierde jaar van het nieuwe curriculum wordt momenteel een blauwdruk ontwikkeld.

In het eerste studiejaar werken studenten in teams van vier à vijf studenten op school aan semesterprojecten. Ook stageperioden vormen een belangrijk onderdeel van het curriculum. In het tweede studiejaar lopen studenten twintig weken stage. In het vierde studiejaar is er een fulltime meeloopstage van zeventien weken en een dertien weken durende afstudeerstage, waarin de nadruk ligt op het verder toepassen van competenties.

In de deeltijdvariant bestaat ieder semester uit twee perioden. In de eerste periode volgen studenten modules uit de theoretische leerlijn. In de tweede periode volgen zij modules uit de praktijkgerichte leerlijn om hun kennis in de praktijk te brengen. In jaar 4 vervalt deze structuur, omdat studenten dan werken aan hun scriptie. Naast de theoretische en de praktijkgerichte leerlijn is er een leerlijn voor persoonlijke ontwikkeling,

In de minorruimte van de voltijdse opleiding (30 ECTS) en de keuzevakken (15 ECTS) staan de persoonlijke interesses van de student centraal. Keuzevakken vinden plaats in jaar 2, 3 en 4. In semester 1 van jaar 3 is een verdiepende of verbredende minor mogelijk, binnen of buiten de opleiding. Voor de deeltijdse opleiding bestaat de minorruimte uit 15 EC. Speciaal voor deeltijdse studenten biedt de opleiding een minor in de Sales aan.

Overwegingen

De commissie heeft het onderwijsprogramma bestudeerd en besproken met studenten en docenten. De vormgeving van het onderwijsprogramma is naar het oordeel van de commissie in orde. De periodes sluiten op elkaar aan en in het programma is een duidelijke opbouw in de competenties aangebracht die in een competentiematrix beschreven zijn. De deeltijdse opleiding oogt naar het oordeel van de commissie erg traditioneel. De

commissie adviseert dan ook de deeltijdse opleiding verder aan te passen overeenkomstig de vernieuwing die in gang gezet is bij de voltijdse opleiding zodat beide varianten van de opleiding beter op elkaar aansluiten.

Voor de commissie is ook de samenhang in het curriculum door middel van de drie leerlijnen duidelijk. De opleiding zou nog wel de invulling en het overzicht van de samenhang op de inhoud kunnen expliciteren voor studenten en extern betrokkenen. Op deze wijze wordt de vormgeving van het programma ook beter onderbouwd.

Voor het verhogen van de rendementen is een integrale analyse van de beschikbare managementinformatie nodig. De commissie moedigt de opleiding aan deze analyse herhaaldelijk uit te voeren en met elkaar te bespreken.

Deze overwegingen in ogenschouw nemend, beoordeelt de commissie dat de opleiding **voldoet** aan deze standaard.

Instream

Standaard 5: Het programma sluit aan bij de kwalificaties van de instromende studenten.

Bevindingen

Om het curriculum te kunnen volgen moeten hantisten de vakken Economie en/of Management & Organisatie hebben gevolgd én een diploma hebben met wiskunde A of B. Mbo-ers hebben diploma op niveau 4 nodig. Deeltijdstudenten dienen daarnaast een baan te hebben, bij voorkeur in het (commercieel-)economisch domein.

Kandidaten die niet aan bovenstaande toelatingseisen voldoen en ouder zijn dan 21 jaar, kunnen de 21+-toets doen. Hiermee meet de opleiding de volgende capaciteiten: logisch redeneren en ruimtelijk inzicht, numerieke capaciteiten, verbale capaciteiten en perceptuele snelheid.

De student wordt bij aanvang van de opleiding uitgenodigd voor een intakeprocedure met de propedeusecoördinator (deeltijd) of de mentor

(voltijd). Ter voorbereiding leveren studenten eerst een ingevulde vragenlijst aan die inzicht geeft in hun motivatie, ambities, verwachtingen en omstandigheden die mogelijk invloed hebben op de studie. Deeltijdse kandidaten geven daarnaast ook inzicht in hun cv en werksituatie.

De intake bestaat uit een intakegesprek en een zelfassessment (de laatste niet verplicht voor deeltijd) en kan tevens een taaltoets bevatten. Hiermee wordt de match onderzocht tussen de student, de opleiding en het toekomstige beroepveld. De student krijgt op basis van de intakeprocedure een advies.

Speciaal voor voltijders zijn er De Haagse Matchingsdagen, waar aspirant-studenten een oriënterend programma krijgen om een indruk te krijgen van de sfeer, het niveau, de verwachting van de opleiding, de commerciële richting en het contact tussen docent en student.

Overwegingen

De commissie constateert dat de opleiding passende instroomeisen hanteert die overeenkomen met de instroomeisen van vergelijkbare opleidingen. Het programma van de opleiding sluit tevens aan bij de kwalificaties van de instromende studenten. Ook het niveau van de intakeprocedure is adequaat. Door het intakegesprek heeft de opleiding vanaf de start voldoende zicht op de ontwikkeling van studenten. Dit zorgt ervoor dat de toekomstige studenten adequaat voorgelicht worden over de inhoud van de opleiding. Wel is het nodig dat de studenten weten dat er soms ook in het Engels wordt lesgegeven en dat Engelse boeken op de literatuurlijst staan. Dit is niet terug te vinden in de OER.

De commissie waardeert de mogelijkheid om maatwerk te leveren voor bijvoorbeeld mbo-ers of vwo-ers. Voor de bovengemiddeld presterende student heeft de opleiding een top class en een honoursprogramma ingericht. De vormgeving van deze programma's is goed. De commissie is hier tevreden over. De commissie adviseert wel studenten beter te informeren over de

toelatingseisen van speciale programma's. Tot slot heeft de opleiding voldoende aandacht voor studenten met een functiebeperking.

Deze overwegingen in ogenschouw nemend, beoordeelt de commissie dat de opleiding **voldoet** aan deze standaard. Dit geldt voor zowel de voltijdse als de deeltijdse opleiding.

Personeel

Het toereikende en gekwalificeerde docententeam bestaat uit 47 personen, waarvan bijna 70% ervaring heeft in de praktijk. Bovendien is er voldoende expertise beschikbaar op het gebied van begeleiding, toetsdeskundigheid en didactische en onderzoeksvaardigheden. In de opleiding zijn er veel diverse uitingen van professionalisering zichtbaar. Dit draagt bij aan de kwaliteitscultuur in het docententeam. De warme samenwerking met het werkveld en het lectoraat werkt stimulerend voor docenten en studenten. Deze overwegingen in ogenschouw nemend, beoordeelt de commissie dat de opleiding voldoet aan deze standaard. Dit geldt voor zowel de voltijdse als de deeltijdse opleiding.

Standaard 6: Het docententeam is gekwalificeerd voor de inhoudelijke en onderwijskundige realisatie van het programma en de omvang ervan is toereikend.

Bevindingen

Het docententeam van de bacheloropleiding Commerciële Economie bestaat uit 47 docenten en heeft een totale omvang van 34,27 fte. Een deel van de docenten is ook in dienst bij andere opleidingen en lectoraten. Ongeveer 85% van de docenten uit het team is in het bezit van een masterdiploma. Twee docenten zijn in de afrondende fase van hun professionele master. De docent-studentratio bij de opleiding is circa 1:23. Op dit moment heeft 55% van de docenten de basiskwalificatie examinering (BKE) en 5% de seniorkwalificatie examinering (SKE).

In totaal heeft bovendien bijna 70% van de docenten ervaring in de praktijk: ongeveer de helft van de docenten is afkomstig uit de praktijk en ongeveer 20 procent werkt nog steeds deels in het veld. Om in het Engels les te geven moeten docenten over C1-niveau Engels beschikken, en op dit moment is dat voor 14 docenten het geval. Op dit moment zijn twee docenten betrokken bij het lectoraat Innovation Networks. Speciaal voor docenten die ook afstudeerbegeleider zijn, is er scholing en intervisie rondom onderzoeksvaardigheden.

Externe professionals uit het werkveld geven met name in de avonduren les bij de deeltijdopleiding. Bij de deeltijdopleiding heeft de opleiding de stelregel dat docenten voor hoofdvakken zoals

marketing, sales en marketingcommunicatie uit de praktijk komen. Vrijwel alle docenten hebben contact met het werkveld via stage- en afstudeerbegeleiding. Ze kunnen dit gebruiken in lessituaties. Verder zet de opleiding gastdocenten in om de praktijk dichtbij studenten te brengen. Bij de stage en het afstuderen zijn ook externe bedrijfsbegeleiders betrokken.

In het nieuwe curriculum met de NAP-aanpak ligt meer de nadruk op de coachende rol en het gebruik van assessments. Voor de ontwikkeling van hun didactische vaardigheden doen docenten inspiratie op bij elkaar. Ze gaan minimaal een keer per collegejaar bij elkaar op lesbezoek. Didactiek en onderwijsvernieuwing komen ook regelmatig aan de orde op studiedagen van de opleiding. Verder is er faculteitsbreed dit jaar aandacht besteed aan activerende werkvormen. Ook was er aandacht voor de inzet van digitale middelen in het onderwijs zoals blended learning en digitale toetsing via Möbius.

Om te blijven professionaliseren volgt het team verder diverse andere vormen van professionalisering, zoals opleidingen en cursussen en neemt het team deel aan congressen en seminars in binnen- en buitenland. Ieder jaar organiseert de opleiding ook teamtrainingen en een jaarlijkse tweedaagse gericht op inhoud en didactiek. Om het niveau van hun begeleiding te garanderen, moet een stagebegeleider uit het bedrijfsleven in elk geval minimaal hbo-werk- en denkniveau hebben. Een bedrijfsbegeleider bij het afstuderen moet minimaal op hbo-niveau zijn afgestudeerd.

In het kader van wereldburgerschap doorliepen bijna alle docenten de leergang 'omgang met culturele diversiteit' van het interne scholingscentrum van De Haagse Hogeschool. Met het oog op het internationaliseringsbeleid vinden ook in-companytrainingen plaats van de British School.

Overwegingen

De commissie is van oordeel dat de opleiding beschikt over voldoende en gekwalificeerd personeel voor het verzorgen van het onderwijs in de opleiding. Voor een optimale uitvoering van het onderwijs is een toename van het aantal docenten gewenst. Het enthousiaste team heeft als geheel zowel inhoudelijke expertise op het gebied van het brede vakgebied van de Commerciële Economie waartoe de opleiding haar studenten opleidt, als expertise op het gebied van begeleiding, toetsdeskundigheid, didactiek en onderzoeksvaardigheden. Het percentage docenten met een BKE-certificering kan worden vergroot.

Alle docenten onderhouden contact met het werkveld. Zo zijn er warme contacten met stageadressen. Ook verbindingen met de lectoraten worden goed benut. De opleiding stuurt

adequaat op de samenwerking met het lectoraat. Dit werkt stimulerend voor docenten en voor studenten. De commissie is hier tevreden over.

De commissie heeft bovendien geconstateerd dat er veel uitingen van professionalisering zichtbaar zijn. Zo worden beginnende en ervaren docenten zelf gecoacht en vinden er in opdracht van de opleiding lesbezoeken plaats. Ook heeft de commissie geconstateerd dat docenten veel gebruik maken van de faciliteiten om van elkaar te leren. De commissie is dan ook van oordeel dat de opleiding sinds de vorige visitatie veel heeft gedaan aan professionalisering. Ook met de intervisie is de opleiding goed op weg. Deze acties vertalen zich in een grotere inhoudelijke en onderwijskundige deskundigheid in het docententeam. Ook heeft dit de kwaliteitscultuur bevorderd. De commissie heeft hiervan de resultaten tijdens de visitatie gezien.

Deze overwegingen in ogenschouw nemend, beoordeelt de commissie dat de opleiding **voldoet** aan deze standaard. Dit geldt voor zowel de voltijdse als de deeltijdse opleiding.

Voorzieningen en begeleiding

De huisvesting en de materiële voorzieningen zijn toereikend, evenals de digitale voorzieningen. De (digitale) informatievoorziening aan huidige en toekomstige studenten is adequaat. De opleiding heeft de begeleiding in alle fasen van de opleiding juist vormgegeven. Deze past tevens bij de nieuwe NAP-opzet en de didactische visie van de opleiding. De eerste resultaten van de nieuwe NAP-opzet in het eerste en tweede jaar zijn positief. De commissie stelt naar tevredenheid vast dat de eerste resultaten positief zijn. De uitvoering van de begeleiding kenmerkt zich door veel persoonlijke aandacht en coaching. Ook heeft de opleiding voldoende voorzieningen voor studenten met een functiebeperking. Deze overwegingen in ogenschouw nemend, beoordeelt de commissie dat de opleiding **voldoet** aan deze standaard. Dit geldt voor zowel de voltijdse als de deeltijdse opleiding.

Voorzieningen

Standaard 7: De huisvesting en de materiële voorzieningen zijn toereikend voor de realisatie van het programma.

Bevindingen

De opleiding wordt aangeboden in het hoofdgebouw van De Haagse Hogeschool, op loopafstand van het NS Station Hollands Spoor in Den Haag. Voor studenten zijn verschillende algemene ICT-voorzieningen beschikbaar. Ook is er een (online) bibliotheek met zowel Nederlandse als Engelse vak- en beroepsliteratuur. Het gebouw bevat bovendien een mediatheek met (stilte-)werkplekken. De leslokalen zijn toegerust met beamers of smartboards met toegang tot internet en door het hele gebouw zijn projectruimtes met computers die studenten kunnen gebruiken bij het werken aan groepsopdrachten. In het gebouw is standaard wifibereik zodat studenten, docenten en bezoekers ook op hun eigen laptops of tablets online kunnen.

Overwegingen

De commissie is van oordeel dat de huisvesting en de materiële voorzieningen voor de opleiding toereikend zijn. De verhuizing naar ruimere huisvesting zal het voorzieningenaanbod vergroten. De studiefaciliteiten en de geschiktheid van de onderwijsruimten, werkplekken en de digitale leeromgeving worden ook door de studenten als voldoende beschouwd.

De commissie vindt tevens dat de (digitale) informatievoorziening aan huidige en toekomstige studenten adequaat is: de roosters zijn op voorhand bekend bij studenten en ook de cijfers worden tijdig gecommuniceerd. Een aantal voltijdse studenten gaf wel aan dat de informatievoorziening rondom beoordeling van toetsing niet altijd optimaal is. De commissie is dan ook van mening dat deze informatie tijdig en volledig beschikbaar komt voor studenten.

Deze overwegingen in ogenschouw nemend, beoordeelt de commissie dat de opleiding **voldoet** aan deze standaard.

Begeleiding

Standaard 8: De studiebegeleiding en de informatievoorziening aan studenten bevorderen de studievoortgang en sluiten aan bij de behoefte van studenten.

Bevindingen

In de opleiding wordt voor elke student begeleiding aangeboden. In de nieuwe opzet is er meer collectieve verantwoordelijkheid voor de begeleiding van studenten gekomen. Coaches en vakdocenten hebben dan ook meer betrokkenheid bij de studievoortgang van de studenten gekregen. Deze nieuwe begeleiding bestaat uit het ondersteunen en coachen van de student in het succesvol volgen en afronden van de voltijdse of deeltijdse opleiding. Naast een coach die helpt met de professionele ontwikkeling, heeft elke student

ook een mentor die de student ondersteunt op het persoonlijke en professionele vlak en daarmee helpt de randvoorwaarden voor een succesvolle studie te bewaken. Zo is de mentor eerste aanspreekpunt bij twijfel over studiekeuze, slechte studieresultaten en persoonlijke omstandigheden. Verder speelt de mentor voor, tijdens en na de introductieweek een belangrijke rol bij de informatievoorziening naar de student.

In de propedeuse wordt de student uitgenodigd voor ten minste twee gesprekken per studiejaar met zijn coachbegeleider. In deze gesprekken wordt de studievoortgang besproken op basis van de behaalde resultaten. De mentoren, SLB'ers en de hoofdfasecoördinator brengen deze studenten al vroeg in kaart en bieden hen een studieloopbaanbegeleidingstraject aan.

De eerste resultaten van de nieuwe NAP-opzet en de verhoogde persoonlijke aandacht zijn volgens de opleiding bemoedigend. In de vernieuwde opzet van het tweede jaar laat de opleiding de studenten, om de motivatiedip die studenten in het tweede jaar ervaren te verminderen eerder kennismaken met de beroepspraktijk. Ze volgen een omvangrijke stage, met veel ruimte voor onderzoekend vermogen en reflectie.

Overwegingen

De commissie is van oordeel dat de opleiding de begeleiding in alle fasen van de opleiding

adequaat heeft vormgegeven en zorgvuldig aandacht geeft. Deze past tevens bij de nieuwe NAP-opzet van het eerste en tweede jaar en de didactische visie van de opleiding. De commissie stelt naar tevredenheid vast dat de eerste resultaten van de nieuwe NAP-opzet positief zijn.

In de begeleiding is voldoende aandacht voor de beoogde "21st Century Skills". De uitvoering van de begeleiding kenmerkt zich door veel persoonlijke aandacht. De begeleiding is door de nieuwe NAP-opzet verbeterd. De commissie waardeert dan ook de sterke persoonlijke aandacht die studenten krijgen. De commissie constateert tevens dat de opleiding voldoende aandacht heeft voor studenten met een functiebeperking en aandacht heeft om goede voorwaarden te scheppen voor deze groep studenten. Ook de bereikbaarheid van docenten is prima geregeld. De studenten die de commissie tijdens de visitatie sprak waren ook tevreden over de begeleiding die zij ontvangen. De commissie is hier tevreden over.

Deze overwegingen in ogenschouw nemend, beoordeelt de commissie dat de opleiding **voldoet** aan deze standaard. Dit geldt voor zowel de voltijdse als de deeltijdse opleiding.

Kwaliteitszorg

De opleiding Commerciële Economie beschikt over een systematiek voor kwaliteitszorg die voldoet: er is een breed palet aan kwaliteitsinstrumenten voor handen, waarmee de opleiding input verzamelt van diverse belanghebbenden zoals studenten, alumni en het afnemende beroepenveld. De uitkomsten van de verschillende evaluaties leiden tot snelle en adequate verbeteractiviteiten. De Plan-Do-Check-Act cyclus krijgt hiermee op de juiste wijze vorm. De cultuur binnen het team is duidelijk gericht op kwaliteitsverbetering en docenten en studenten voelen zich verbonden met de opleiding. Deze overwegingen in ogenschouw nemend, beoordeelt de commissie dat de opleiding voldoet aan deze standaard. Dit geldt voor zowel de voltijdse als de deeltijdse opleiding.

Standaard 9: De opleiding kent een expliciete en breed gedragen kwaliteitszorg, bevordert de kwaliteitscultuur en is gericht op ontwikkeling.

Bevindingen

Om de kwaliteit van het onderwijs en de toetsing te waarborgen, werkt de opleiding aan het verbeteren van de opleiding volgens de Plan, Do, Check en Act-cyclus (PDCA). Op basis van periodieke, kwantitatieve en kwalitatieve evaluaties doorloopt de opleiding de verschillende stappen uit deze cyclus. Verbetervoorstellen worden door het team opgesteld en uitgevoerd (Plan, Do), terwijl de controle (Check, Act) grotendeels bij het opleidingsmanagement en de leerplancommissie ligt. Na de implementatie en evaluatie van een verbetering volgen opnieuw de verschillende periodieke controles. De integrale kwaliteit rondom toetsing en het eindniveau worden geborgd door de Examencommissie.

Naast landelijke evaluaties zoals de Nationale Studenten Enquête (NSE) en de HBO Monitor evalueert de opleiding ook binnen de opleiding wat haar prestaties zijn. Zo evalueert de opleiding in de studiejaren 1 tot en met 3 jaarlijks alle onderdelen per blok of semester. In deze evaluaties onderzoekt de opleiding hoe de studenten per onderwijseenheid de kwaliteit van het onderwijs, de literatuur, de toetsing en de docent hebben ervaren. De stage en het afstuderen worden ook geëvalueerd. Dat gebeurt periodiek aan de hand van een aparte vragenlijst voor de student, de docent en de bedrijfsbegeleider. Na afloop van ieder

blok vinden er tevens focusgroepen plaats met de klassenvertegenwoordigers, de jaarcoördinatoren en een medewerker beleids- en onderwijsondersteuning. De resultaten van de evaluaties vormen input voor verbeteringen.

Voor het vernieuwde curriculum heeft de opleiding tevens wekelijks drie overlegmomenten georganiseerd op de maandagochtend. De ontwikkelingen van de studenten in de opleiding worden apart besproken door de coaches in het coachoverleg, en door de docenten in het clusteroverleg. In het derde overleg, het vakoverleg, evalueren de docenten de vakinhoudelijke ontwikkelingen van die week.

De opleidingscommissie komt minstens vier keer per jaar samen, waarvan tweemaal met de opleidingsmanager. Op dit moment bestaat de opleidingscommissie uit twee docenten en drie studenten: twee tweedejaars- en een derdejaarsstudent. Tijdens de bijeenkomsten komen resultaten van evaluaties en verbeterplannen aan de orde en (andere) gespreksonderwerpen zijn bijvoorbeeld werkdruk.

Overwegingen

De commissie constateert dat de opleiding beschikt over een systematiek voor kwaliteitszorg die voldoet: er is een breed palet aan kwaliteitsinstrumenten voor handen, waarmee de opleiding input verzamelt van diverse belanghebbenden zoals studenten, alumni en het beroepenveld. De uitkomsten van de verschillende evaluaties

leiden tot snelle en adequate verbeteractiviteiten. De Plan-Do-Check-Act cyclus krijgt hiermee op de juiste wijze vorm.

Ook worden interne en externe stakeholders betrokken bij beoordeling en reflectie. De opleiding evalueert het onderwijs periodiek en aan de hand van toetsbare streefdoelen. Studenten van de opleiding ondersteunen het beeld van een goed functionerende kwaliteitszorg. Het panel ziet ook dat systematische evaluatie van de werkplekken voor studenten en docenten een plaats heeft. De commissie is hier tevreden over.

De commissie is van oordeel dat de opleiding de missie van nabijheid hiermee daadwerkelijk waarmaakt en heeft verbeterd sinds de vorige visitatie. Hierdoor is er veel meer interactie tussen docenten en is het mogelijk snel bij te sturen en te

verbeteren. In dit licht kan de opleidingscommissie een meer actieve rol spelen in de opleiding.

De commissie heeft vernomen dat de cultuur binnen het team hierdoor duidelijk gericht is op kwaliteitsverbetering. Het gehele team is betrokken bij de kwaliteitszorg van de opleiding. De commissie heeft tot slot geconstateerd dat docenten en studenten zich verbonden voelen met de opleiding. De commissie waardeert dat.

Deze overwegingen in ogenschouw nemend, beoordeelt de commissie dat de opleiding **voldoet** aan deze standaard. Dit geldt voor zowel de voltijdse als de deeltijdse opleiding.

Toetsing

De opleiding beschikt over een adequaat toetsstelsel, dat aansluit bij de toetsvisie van De Haagse Hogeschool. Het toetsprogramma is samenhangend en overzichtelijk. De inhoud van de toetsing sluit aan bij de beoogde leerresultaten. Het toetsprogramma levert een ruime hoeveelheid aan informatie op over het functioneren van de student. De kwaliteit van de toetsing is op verschillende manieren geborgd. De opleiding heeft toetsmatrijzen ontwikkeld met adequate beoordelingscriteria. De examencommissie is voldoende in staat om de kwaliteit van de toetsing te borgen. De kwaliteit van de beoordeling kan wel beter gemonitord worden. De werkzaamheden van de examencommissie mogen ook strakker beheerd en gehandhaafd worden door het opstellen van een concreet plan voor toezicht op de toetsing en beoordeling. Hierin dient de opleiding streefnormen en slaagzakcriteria verder expliciteren. Deze overwegingen in ogenschouw nemend, oordeelt de commissie dat de opleiding voldoet aan deze standaard. Dit geldt voor zowel de voltijdse als de deeltijdse opleiding.

Standaard 10: De opleiding beschikt over een adequaat systeem van toetsing.

Bevindingen

De opleiding hanteert, in het verlengde van de eisen die de faculteit stelt, verschillende kwaliteitseisen op het gebied van toetsing, die in het Toets-handboek beschreven zijn. Procedures rond toetsafname en -organisatie zijn vastgelegd in de toetsregeling, een bijlage van de Onderwijs- en Examenregeling.

Toetsing is voor de opleiding onder andere een middel om aan te tonen dat een student over de vereiste eindkwalificaties beschikt. Ook ziet de opleiding toetsing als een krachtig instrument om studenten te activeren en hen te stimuleren om verder te leren. Zo staan aanwezigheid en participatie als randvoorwaarden voor toetsing binnen het nieuwe curriculum van jaar 1. Sinds het collegejaar 2014-2015 is de opleiding actief met digitaal toetsen. Hiervoor is de digitale leeromgeving aangepast.

Toetsing van de beoogde leeropbrengsten begint meteen in het eerste jaar: bij iedere getoetste onderwijseenheid staan enkele eindkwalificaties centraal. Na het succesvol afronden van alle tentamens en opdrachten van de opleiding, hebben studenten alle eindkwalificaties op het eindniveau behaald. In de domeincompetentie- en

modulematrix van de opleiding is te zien hoe de student de eindtermen in het onderwijsprogramma bereikt en op welk moment de eindkwalificaties voor een bepaald vakgebied. Hoe de opleiding deze eindkwalificaties toetst, staat beschreven in de toetsmatrijs van elke onderwijseenheid.

Borging

Deskundige examinatoren zijn voor de opleiding een belangrijke waarborg voor goede toetsing. Uiterlijk 31 december 2020 moeten alle docenten BKE-gecertificeerd zijn en de leden van de examen- en toetscommissie ontwikkelen zich verder met de verdiepende examineringscursus SKE, aldus het zelfevaluatierapport. Daarnaast ontvangen docenten minstens een keer per jaar scholing over toetsing.

De opleiding borgt de kwaliteit van toetsing aan de hand van de toetscyclus, een invulling van de PCDA-cyclus. Deze bestaat uit het basisontwerp, het construeren van een toetsmatrijs en het construeren van een toets. Deze cyclus wordt voor alle vormen van toetsing binnen de opleiding doorlopen: analoog en digitaal, en voor zowel schriftelijke kennistoetsen als voor performance assessments. Voor schriftelijke toetsen betekent dit dat deze worden opgesteld, gereviewd en aangeleverd in een speciaal ingerichte en beveiligde toetsomgeving.

Binnen de opleiding ontvangen studenten op verschillende manieren en momenten feedback. Formatieve feedback komt tussentijds van de docent en van medestudenten bij projecten en opdrachten, maar ook in de vorm van oefentoetsen of door het bespreken van voorbeeldwerk. Deze vorm van feedback geeft studenten inzicht in hun sterke en zwakke punten, maar geldt ook om het leerproces en waar nodig het onderwijs te herzien. Summatieve feedback komt als mondelinge of schriftelijke toelichting op het beoordeelde werk. De opleiding legt met de nieuwe NAP-didactiek naast feedback op inhoudsniveau ook een nadruk op professioneel en zelfregulerend gedrag.

Docenten stemmen de wijze van beoordelen met elkaar af. In 2018 heeft de opleiding voor docenten bijvoorbeeld een kalibratie georganiseerd over het formuleren van leerdoelen, het invullen van toetsmatrijzen en het opstellen van rubrics om het gemaakte werk te becijferen. Twee docenten werken tevens bij het interne opleidingscentrum HCTL als docentopleider BKE en kunnen indien nodig aanvullende scholing bieden.

Voor de opleidingen International Business (IB) en Commerciële Economie is er één gezamenlijke examencommissie ingericht. Deze vergadert wekelijks over de kwaliteit van de toetsing en het realiseren van de beoogde eindkwalificaties. Ook houden zij zich bezig met zaken als vrijstellingen verlenen, maatregelen treffen in geval van fraude en aangepaste toetsvormen voor studenten met een functiebeperking. De examencommissie controleert drie à vier keer per jaar de kwaliteit van toetsen en afstudeerscripties door middel van een steekproef. De verantwoordelijkheden en bevoegdheden van de examencommissie en de toetscommissie staan beschreven in het Reglement Examencommissies en Toetscommissies van De Haagse Hogeschool.

De toetscommissie controleert namens de examencommissie of het vastgestelde toetsbeleid

wordt nageleefd. De toetscommissie voert op meer frequente basis steekproefsgewijze controles op toetsen en opdrachten uit. Voor aanvang van iedere toetsperiode controleert de toetscommissie ook een steekproef van alle toetsvormen aan de hand van de kwaliteitscriteria in het toets-handboek. Na een toetsperiode voert de commissie steekproefsgewijs cijferanalyses uit. Zo checken ze bijvoorbeeld of de puntentelling van een toets correct is, of een toetsvraag eenduidig is geformuleerd en of de zwaarte van bepaalde onderwerpen in de toets klopt met de aandacht voor dit onderwerp tijdens de colleges. Toetsen waarover klachten zijn worden altijd beoordeeld, in opdracht van de examencommissie.

Overwegingen

De commissie is van oordeel dat de opleiding beschikt over een toetsprogramma dat aansluit bij de toetsvisie van de opleiding en het Toetsbeleid van De Haagse Hogeschool.

De commissie stelt tevens vast dat de toetsing aansluit op de beoogde leerresultaten. De beoordelingscriteria van de toetsen sluiten zichtbaar aan op de leerdoelen en leren studenten adequaat werken in de beroepspraktijk van de marketeer. Het toetsprogramma levert een ruime hoeveelheid aan informatie op over het functioneren van de student. De toetsvormen noemt de commissie gevarieerd: er zijn multiple-choice-toetsen en cases, die in de loop van de studiejaar steeds meer aansluiten op de beroepspraktijk. Studenten ervaren de in 2019 geïntroduceerde cumulatieve toetsing in jaar 1 als erg positief. Dat blijkt uit de blokevaluaties en focusgroepen. De commissie is hier tevreden over.

Ook het NAP-onderwijsmodel komt terug in de wijze van toetsen en beoordelen. De commissie waardeert de aandacht voor formatieve evaluatie, die bestaat naast de summatieve toetsing aan het eind van elke module. In toenemende mate maakt de opleiding ook gebruik van cumulatieve toetsing, waardoor studenten actief moeten blijven. Dit is met name terug te vinden in de

semesterprojecten: intensieve begeleiding, tussentijdse beoordelingen en (formatieve) feedback dragen bij aan een actieve studiehouding en 'continuous learning'.

De commissie concludeert op basis van de gesprekken en op basis van het bestuderen van een aantal toetsen en beoordelingscriteria dat de kwaliteit van de toetsing voldoende is. Met name de toetsen van het nieuwe curriculum (momenteel jaar 1 en 2), die zijn ontwikkeld met rubrics noemt de commissie sterk. Zij stelt tevens vast dat de ontwikkelgerichte toetsen een opbouw in complexiteit en beheersingsniveau laten zien en dat de prestaties van studenten in voldoende mate aan hen worden teruggekoppeld: de commissie noemt de monitoring en feedback intensief.

De commissie stelt bovendien vast dat de opleiding adequaat maatregelen treft om de kwaliteit van de toetsing te borgen. De beoordelaarssystematiek met rubrics en toetsmatrijzen noemt de commissie in orde: zo worden de toetsen bijvoorbeeld beoordeeld door tegenlezers. De commissie adviseert wel om de rubrics tijdig aan studenten bekend te maken, dit is zeker van belang omdat de opleiding kort-cyclisch werkt.

De toetscommissie en de examencommissie nemen hun taak om de kwaliteit van toetsen en tentamens te borgen serieus en weten zich een eigenstandig en kritisch oordeel te vormen over de toetsing en het beoogde eindniveau van de opleiding. Met name de toetscommissie functioneert naar het oordeel van de commissie sterk.

De commissie heeft tevens waardering voor de professionele inspanning van de examencommissie. De examencommissie wijst deskundige examinatoren aan en de leden van deze commissies voeren steekproeven uit waarmee de examinatoren het functioneren van toetsen verantwoorden. De examencommissie is daarmee voldoende in staat om de kwaliteit van de toetsing te borgen. De kwaliteit van de beoordeling op inhoud en proces kan door de examencommissie beter

gemonitord worden. Ook vraagt de kwaliteitsborging van de toetsing nog om inspanning van de examencommissie om te bewaken dat alle docenten BKE-gecertificeerd zijn.

De werkzaamheden van de examencommissie mogen bovendien naar het oordeel van de commissie strakker gestructureerd worden. Zo heeft de commissie vernomen dat de examencommissie momenteel niet altijd scherp is op kwaliteitsverschillen tussen toetsen en toetsproducten van studenten. De examencommissie dient dan ook alert te blijven op de kwaliteitsborging van het derde en vierde jaar enerzijds en de borging van de toetsing van de voltijdse en de deeltijdse opleiding anderzijds.

Om beter de inhoudelijke en procedurele kwaliteit van de toetsing te kunnen sturen, dient de examencommissie een concreet plan voor toezicht op de toetsing en beoordeling op te stellen en dit plan ook actief te handhaven. In dit plan dient de examencommissie de streefnormen en de slaag- en zakcriteria voor het afstuderen verder te expliciteren. Tevens dient de examencommissie hierin op te nemen op welke wijze de beoordelingen dienen plaats te vinden. Nu is het bijvoorbeeld zo dat de scheiding van begeleiding en beoordeling wel strak is, maar dat twee beoordeelaars niet altijd onafhankelijk van elkaar een beoordelingsformulier invullen, heeft de commissie gezien.

Bovendien dient de examencommissie haar resultaten van toezicht en controle (proces en inhoudelijke analyse) expliciet op te nemen in het jaarverslag. Op deze wijze versterkt de examencommissie haar controlerende rol en kan zij intern en extern verantwoording afleggen over de wijze van toetsing, beoordeling en examinering.

Deze overwegingen in ogenschouw nemend, beoordeelt de commissie dat de opleiding **voldoet** aan deze standaard. Dit geldt voor zowel de voltijdse als de deeltijdse opleiding.

Gerealiseerde leerresultaten

Het afstuderen bestaat voor de voltijdse opleiding uit een schriftelijk advies over een strategisch, marketinggerelateerd vraagstuk voor een externe opdrachtgever. De deeltijdse studenten studeren af binnen de eigen werkplek. De commissie heeft 15 eindwerken bestudeerd van de voltijdse en de deeltijdse opleiding. De opzet van de afstudeeropdracht is passend voor de opleiding en de eindwerken getuigen van het bachelorniveau. Wel bestaan er grote verschillen in niveau tussen de eindwerken van de voltijdse en de deeltijdse opleiding. De 'body of knowledge' van de opleidingen en de vertaling daarvan in de praktijk komen zichtbaar terug in de eindwerken. De scripties zijn navolgbaar beoordeeld en de beoordelingen correleren met de kwaliteit van het werk. De werkwijze rondom de beoordeling van de eindwerken moet worden aangescherpt. De verantwoording van de beoordeling krijgt voldoende aandacht. Afgestudeerden voldoen aan de wensen van het beroepenveld. Deze overwegingen in ogenschouw nemend, beoordeelt de commissie dat de opleiding voldoet aan deze standaard. Dit geldt voor zowel de voltijdse als de deeltijdse opleiding.

Standaard 11: De opleiding toont aan dat de beoogde leerresultaten worden gerealiseerd.

Bevindingen

Het doel van het afstudeerproject is om competenties met een zekere moeilijkheidsgraad te beheersen én in onderlinge samenhang toe te passen in de praktijk. Studenten laten zien dat ze de beoogde leeropbrengsten beheersen in een schriftelijk advies over een strategisch, marketinggerelateerd vraagstuk voor een externe opdrachtgever. Ze voeren hun onderzoek naar de antwoorden op het vraagstuk individueel uit.

Om de studenten voor te bereiden op het uitvoeren van het afstudeeronderzoek, volgen zij voorafgaand aan het afstudeerproject de module Onderzoek, Advies & Afstuderen. Tijdens deze module leren ze een onderzoeks- en adviesproject opzetten en uitvoeren. Centraal staat hier het door de opleiding zelf ontwikkelde H-model. Dit is een procesmodel dat studenten dwingt hun project in te richten volgens de lijn: deskresearch, fieldresearch, een brug bouwen van conclusies, algemeen advies en specifiek advies.

Bij de deeltijdvariant studeert de student af op een marketinggerelateerd vraagstuk binnen de eigen werkplek. Vereiste is dat er een begeleider

op het werk beschikbaar is op minimaal hbo-niveau.

De eisen en de uit te voeren competenties zijn gelijk bij de deeltijdse en de voltijdse opleiding. Wel zijn er twee belangrijke verschillen betreffende de ingangseisen en de ondersteunende lessen tussen de voltijd en de deeltijd. Voor de start van het afstudeertraject volgt de deeltijdstudent drie voorbereidende bijeenkomsten over de scriptie. Hierin worden onder meer het H-model en de aanpak van de literatuur besproken.

In de afstudeerhandleiding worden de afstudeerprocedures toegelicht. Na de module kan een student beginnen aan het afstudeerproject. De student zoekt zelf een afstudeerprojectopdracht en legt deze voor aan de afstudeercoördinator. Die bepaalt of de opdracht op hbo-niveau is. Studenten zijn tijdens het afstudeerproject minimaal twee dagen per week bij de organisatie van de opdrachtgever. Op ongeveer tweederde van het afstudeerproces vindt er een scriptieterugkomdag plaats.

De eindbeoordeling vindt plaats door de eerste en een tweede beoordelaar. Beiden zijn toegewezen door de afstudeercoördinator en benoemd door de examencommissie. De twee beoordelaars beoordelen de scriptie eerst afzonderlijk

volgens het beoordelingsformulier en de daaraan gekoppelde rubrics uit de afstudeerhandleiding. Daarna komen zij tot een gezamenlijk oordeel. Indien nodig wordt de scriptie door een derde examinerator beoordeeld. Als het eindoordeel voldoende is, kan de student de scriptie presenteren en verdedigen tijdens de eindtoets. Die wordt eveneens afgenomen door de eerste en tweede beoordelaar. Als ook de presentatie met een voldoende wordt beoordeeld, dan voldoet de student aan de eisen van het afstudeerproject.

De eerste studenten in het nieuwe curriculum studeren in 2022 af. Momenteel volgen studenten in het derde en vierde jaar nog de oude eindtermen in het oude afstudeertraject. Dit betekent dat de afstudeerwerkstukken van 2018/2019, 2019/2020 en 2020/2021 nog gebaseerd zijn op de oude situatie met elf domeincompetenties.

Borging

Om de kwaliteit van de afstudeeropdrachten te waarborgen en te vergroten, is de afstudeercommissie actief. Deze werkt in opdracht van de examencommissie en bestaat inclusief de voorzitter uit drie personen. Zij zien toe op de kwaliteit van de projectopdrachten en het verloop van het afstudeerproces.

De externe review van het eindniveau van de opleiding wordt uitgevoerd door externe vakdeskundige beoordelaars. Zij ontvangen sinds 2013 elk jaar ieder tien scripties, beoordelen deze afzonderlijk en brengen hier verslag van uit.

Het beroepenveld is tevens betrokken bij de eindtoetsen. Vertegenwoordigers van het commerciële beroepenveld zien toe op het niveau en het praktisch nut van de projectopdracht, de scriptie en de verdediging. Deze extern geëngageerde personen spelen geen rol bij het beoordelen van de student, maar geven de opleiding na afloop feedback over wat zij hebben ervaren.

Overwegingen

De afstudeeropdracht van de opleiding Commercïële Economie is volgens de commissie adequaat

opgezet en is passend voor het beoogde eindniveau van een bachelor. Dit geldt voor zowel de voltijdse als de deeltijdse opleiding.

De commissie heeft 15 eindwerken bestudeerd van de studenten die de afgelopen twee jaar afgestudeerd zijn in de voltijdse en de deeltijdse opleiding. De commissie noemt een eindwerk passend voor de opleiding en stelt bovendien vast dat de eindwerken getuigen van het bachelorniveau. De commissie heeft wel grote verschillen in niveau geconstateerd tussen het niveau van de eindwerken van de voltijdse en de deeltijdse opleiding: de inhoud van de eindwerken van de deeltijdse opleiding is erg traditioneel en over het algemeen zwakker dan de eindwerken van de voltijdse opleiding. De commissie vraagt hier expliciet aandacht voor.

De 'body of knowledge' van de opleiding en de vertaling daarvan in de praktijk van de marketing komt zichtbaar terug in de eindwerken. De reikwijdte van het marketingwerkveld kan door studenten wel voldoende worden bereikt. De inhoud en de uitwerking van de onderzoeksvragen is naar het oordeel van de commissie echter weinig origineel.

De scripties zijn volgens de commissie navolgbaar beoordeeld en de beoordelingen correleren met de kwaliteit van het werk. Eén eindwerk was naar het oordeel van de commissie net voldoende, door meerdere panelleden werd bevestigd dat dit eindwerk terecht met een voldoende is beoordeeld. Hieruit concludeert de commissie dat de beoordeling adequaat wordt uitgevoerd. De verantwoording van de beoordeling verslagen krijgt ook voldoende aandacht.

De kwaliteit van de eindwerken wordt structureel en actief geborgd. De examencommissie heeft hierin een adequate rol. De sturing van de examencommissie kan wel worden verbeterd (zie ook standaard 10). De commissie geeft als advies aan de Examencommissie mee om bij de steekproef van de eindwerken zich structureel de vraag te stellen of de kwaliteit van de opleiding (zowel

voltijd als deeltijd) nog aansluit op de ambitie van de opleiding. Ook zou de Examencommissie het niveau van de voltijdse en de deeltijdse opleiding meer in samenhang met elkaar moeten bespreken.

Afgestudeerden voldoen aan de wensen van het beroepenveld: organisaties die stageplaatsen en afstudeeropdrachten bieden, zijn tevreden over het niveau van functioneren van de studenten.

Deze overwegingen in ogenschouw nemend, beoordeelt de commissie dat de opleiding **voldoet** aan deze standaard. Dit geldt voor zowel de voltijdse als de deeltijdse opleiding.

Bijlagen

Bijlage 1 Visitatiecommissie

Deze notitie is volgens het NVAO-format opgesteld.

Naam panellid (incl. titulatuur)	Korte functiebeschrijving van de panelleden
Dr. R. Stevens	Eigenaar van het adviesbureau Stevens Consultancy en ervaren auditor in de publieke sector.
Drs. P.N. Ganzeboom	Dean, Instituutsdirecteur van het Instituut voor Marketing Management (IMM) bij de Hanzehogeschool Groningen; daarnaast is hij voorzitter van het Dagelijks Bestuur van de Sectorraad Hoger Economisch Onderwijs
Drs. J. Verschueren	Directeur Sportmanagement aan de Faculteit LO en Kinesithera- pie, Departement Bewegings- en Sportwetenschappen van de Vrije Universiteit Brussel.
V. Broek	Student Codarts, Bachelor Classical Music, en tevens bache- lorstudent Biomedical Sciences aan de Universiteit Leiden.

De commissie werd bijgestaan door drs. A.N. Koster, extern secretaris gecertificeerd door NVAO.

Alle commissieleden hebben een verklaring van onafhankelijkheid en onpartijdigheid ingevuld, ondertekend en deze zijn ingeleverd bij NVAO.

Bijlage 2 Programma visitatie

Woensdag 18 december 2019

Locaties: Start bij De Haagse Hogeschool, Johanna Westerdijkplein 75, 2521 EN, Den Haag. Vervolg op het hoofdkantoor van T-Mobile Den Haag, Waldorpstraat 60, 2521 CC Den Haag

Tijd	Activiteit
12.00-12.45	Ontvangst & lunch met studenten en welkom door Opleidingsmanager en teamleider
12.45-13.30	Inzicht in de opleiding: onderwijsconcept NAP in Masterplan huisvesting
13.30-13.45	Pauze en intern overleg panelleden
13.45-14.45	Student journey / Profileringsmarkt
14.45-15.00	Pauze en intern overleg panelleden
15.00-15.15	Lopen naar T-Mobile
15.15-16.00	Social media simulatie in het kader van analytics, ontmoeting met een stagiaire
16.00-16.15	Pauze en intern overleg panelleden
16.15-17.15	Gesprek met Werkveldcommissie & alumni
17.15-17.30	Afsluiting door Opleidingsmanager en teamleider

Donderdag 19 december 2019

Locatie: De Haagse Hogeschool, Johanna Westerdijkplein 75, 2521 EN, Den Haag

Tijd	Activiteit
09.00 – 09.15	Ontvangst panelleden
09.15 – 09.45	Intern overleg panelleden
09.45 – 10.30	Gesprek met Management
10.30 – 10.45	Pauze en intern overleg panelleden
10.45 – 11.30	Gesprek met docenten & coördinatoren (voltijd, deeltijd)
11.30 – 12.15	Gesprek met de Examencommissie, Toetscommissie en de Afstudeercommissie
12.15 – 13.15	Pauze incl. lunch, intern overleg panelleden
13.15 – 14.15	Gesprek met studenten (voltijd, deeltijd)
14.15 – 14.30	Inloopspreekuur
14.30 – 16.00	Pauze en intern overleg auditoren, voorbereiding terugkoppeling
16.00 – 16.30	Terugkoppeling en afsluiting van de visitatie

Bijlage 3 Bestudeerde documenten

- Zelfevaluatie, met daarin de volgende bijlagen:
  - o Meest recente landelijk profiel CE
  - o BFM Opleidingskader voor businessopleidingen
  - o Competentiematrix CE VT oud (jaar 3 en 4)
  - o LLO-matrix CE VT nieuw (jaar 1 en 2)
  - o Competentiematrix CE DT
  - o CE OER en OLP 2019-2020, voltijd en deeltijd
  - o Overzicht personeel CE
  - o Geselecteerde scripties
  - o Afstudeerhandleiding CE VT en DT
- Dossier toetsing
- Toetsen voltijd en deeltijd
- Studiewijzer voltijd en deeltijd
- Commissieverslagen (leerplancommissie, opleidingscommissie en werkveldcommissie)
- Sales, Marketing en Media Event (SMME)
- Opleidingstweedaagsen
- Modulebeschrijvingen jaar 1 t/m 4 CE Voltijd en CE deeltijd
- Selectie gebruikte literatuur uit de opleiding (hard copy)
- Toetshandboek faculteit BFM
- Professionaliseringsplan
- Link naar video's
- Eindwerkstukken van 15 studenten

